

Voor een duurzaam, leefbaar en gezond Nederland

Bijdrage aan de Provinciale Statenverkiezingen 2023

Op 15 maart 2023 zijn er Provinciale Statenverkiezingen. De nieuw gekozen leden van de Provinciale Staten starten in een economisch andere tijd dan hun voorgangers. Meer dan ooit moeten provincies aan de slag om de regionale economie, werkgelegenheid, verduurzaming, en sociale cohesie van de samenleving te ondersteunen en stimuleren. Thema's als gebiedsprocessen, verduurzaming perifere industrie, energie-infrastructuur en vergunningverlening staan daarbij hoog op de agenda.

Bij al deze onderwerpen spelen zuivelondernemingen een grote rol. Zij zijn een essentiële aanjager van innovatie, werkgelegenheid en sociale cohesie in de provincies en dragen bij aan welvaart in alle lagen van de samenleving. Voor elk provinciaal bestuur zijn zuivelondernemingen een belangrijke partner. De Nederlandse Zuivel Organisatie (NZO) roept nieuwe bestuurders en leden van de Provinciale Staten op om de NZO en haar leden te betrekken bij de grote uitdagingen in de nieuwe coalitieperiode. Wij denken én werken graag met de provincie mee. Dit document geeft een overzicht van denkrichtingen en oplossingen vanuit de zuivelondernemingen.

Nederland zuivelland

Nederland is een vruchtbare delta met een iconisch cultuurlandschap. Daar zijn koeien en weilanden een onmisbaar onderdeel van. Nederland is ook een echt zuivelland. Generaties Nederlanders zijn opgegroeid met een broodje kaas en een goed glas melk. Melk is een natuurproduct met een hoge voedingswaarde. Nederlandse zuivelbedrijven verwerken melk tot een breed pakket producten. Van melk, yoghurt, baby- en kindervoeding tot kaas en ingrediënten voor de voedingsmiddelenindustrie en de farmaceutische sector. Nederlandse zuivel is van topkwaliteit. Onze zuivelproducten worden wereldwijd gewaardeerd om hun onderscheidend vermogen op kwaliteit, smaak en duurzaamheid. Het overgrote deel van de Nederlandse zuivel gaat naar consumenten in Europa. 75% van alle verwerkte melk wordt in Nederland en in de ons direct omringende landen afgezet. De vruchtbare bodem en het optimale klimaat zorgen ervoor dat de Nederlandse zuivelsector een belangrijke bijdrage kan leveren aan voedselzekerheid. Dat willen we graag zo houden. Dat doen we door goed te luisteren naar de wensen van de markt en de maatschappij en ernaar te handelen. Zo zijn we voortdurend in transitie voor de beste zuivel.

De Nederlandse zuivelsector en het landelijk gebied

Zuivel is verbonden met onze cultuur en geschiedenis maar ook met onze lokale en regionale economie. De zuivelketen is dan ook van groot belang voor de sociale cohesie van het landelijk gebied en voor de mensen die er wonen en werken. De grondgebonden familiebedrijven in de melkveehouderij vormen de basis voor de zuivelsector. Deze stabiele bedrijfstak is nauw verbonden met ons cultuurlandschap en diepgeworteld in de Nederlandse samenleving. De toegevoegde waarde van de zuivelketen bedraagt circa € 8 miljard met in totaal 47.000 arbeidsplaatsen in de melkveehouderij en zuivelbedrijven. De totale toegevoegde waarde, van de toeleverende industrie, de primaire productie (melkveehouderij), de verwerkende industrie (zuivelindustrie en rundveeslachterij) en de distributie, is bij elkaar circa € 8,6 miljard met 81.000 arbeidsplaatsen. De zuivelsector zorgt voor veel werkgelegenheid en inkomsten op het platteland en draagt belangrijk bij aan de leefbaarheid in de gehele provincie. De stikstofplannen zullen leiden tot een verlies aan toegevoegde waarde. Er zullen arbeidsplaatsen in het landelijk gebied verloren gaan. De precieze omvang is nog onduidelijk, maar het zal fors zijn.

Provinciale gebiedsprocessen

Om écht perspectief te bieden aan de melkveehouderij en de zuivelondernemingen moet er in de provinciale gebiedsprocessen een grote rol zijn voor technologie. Technologie moet altijd een deel zijn van de oplossing. We vragen de provincies om voldoende aandacht en ruimte te geven aan technologische oplossingen en innovaties bij de invulling van de gebiedsprocessen. Bij de budgetverdeling voor ontwikkelrichtingen dient rekening te worden gehouden met nieuwe technologieën die nodig zijn voor de verduurzaming, zoals duurzame stalconcepten en voer- én managementmaatregelen. Daarbij moet gekozen kunnen worden voor de meest passende ontwikkelrichting in een bepaald gebied. Want juist de innovatieve kracht kenmerkt de zuivelsector die al honderden jaren in transitie is.

Inzet middelen

De inzet van provinciale middelen, voorfinanciering of het afdekken van vermogensbestanddelen - zoals gebouwen, rechten of gronden die voortkomen uit de vrijwillige opkoop van veehouderijen - dient bij te dragen aan de leefbaarheid van het platteland en een toekomstbestendige zuivelsector, waarbij grondgebondenheid en weidegang centraal staan.

Inzet meeropbrengst

Een deel van de financiële meeropbrengst van de grondtransactie voor stikstofreducerende maatregelen, zoals het

innovatiespoor, zouden gebruikt moeten worden voor het stimuleren van economische en maatschappelijke ontwikkelingen.

Gebiedsgerichte beëindigingsregelingen

Kies voor gebiedsgerichte beëindigingsregelingen in plaats van landelijke. Het lukraak opkopen van bedrijven kan schadelijke gevolgen hebben voor de agrarische sector door de sterke verwevenheid van bedrijven. Zorg dat de budgetten voor de beëindigingsregelingen worden 'ontschot'. Een ontschot budget kan beter worden toegespitst op het gebiedsgerichte maatregelenpakket en kan bedrijfsspecifiek worden ingezet. Dit biedt meer maatwerk dat past bij het gebied (bijvoorbeeld innovatie naast opkoop). De doelstelling van het gebied bepaalt welk pakket aan bronmaatregelen het meest passend is.

Emissiedoelen en KPI's

Werk met emissiedoelen in de gebiedsprocessen vanuit de overtuiging dat een boer kan sturen op uitstoot maar niet op waar de stikstof neerslaat. En sluit bij de uitwerking van de provinciale KPI's aan bij de KPI's van de zuivelsector die door de Duurzame Zuivelketen worden gehanteerd en zijn opgenomen in de Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij. Zie: www.duurzamezuivelketen.nl/onderwerpen/biodiversiteitsmonitor/

Klimaatdoelstellingen

Zuivelondernemingen in heel Nederland onderschrijven de klimaatdoelstellingen en nemen hun verantwoordelijkheid. Het beleid van zuivelondernemingen is gericht op de continue verduurzaming van productieproces en productie-locaties. Nederlandse melk heeft op dit moment één van de laagste CO₂-uitstoten per kg product ter wereld. Zuivelondernemingen willen graag actief meewerken aan de energietransitie. Er zijn een aantal knelpunten en uitdagingen die een verdere verduurzaming belemmeren.

Aandacht voor 6e cluster

De provincie dient aandacht te besteden aan de 6de Cluster, de industrie buiten de zogenaamde vijf grote industrie-clusters. De industrie binnen de '6de cluster' is divers, zit in de perifere gebieden, en is verdeeld over heel Nederland. Net als bedrijven in de 5 regioclusters hebben ook 6de clusterbedrijven toegang nodig tot een nieuwe, duurzamere energie-infrastructuur. De 6de clusterbedrijven staan voor een enorme verduurzamingsopgave: ze zijn samen verantwoordelijk voor circa 30% van de fossiele scope 1 CO₂-emissie van de Nederlandse industrie. Samen genereren ze een omzet van ongeveer 125 miljard Euro per jaar en creëren ze directe werkgelegenheid voor ruim 210.000 mensen.

Stikstofproblematiek

Zuivelfabrieken richten zich op het verbeteren van energie-efficiëntie van bedrijfsprocessen. Met nieuwe en bestaande technologieën kunnen bedrijven hun concurrentiepositie verbeteren en tegelijkertijd de CO₂-uitstoot fors reduceren. Voor verduurzaming is ook de NO_x-uitstoot belangrijk. Veel zuivelfabrieken liggen dichtbij een Natura 2000 gebied. Door NO_x-restricties is er echter weinig ruimte voor aanpassingen aan de bedrijfsprocessen. Dit geldt zowel voor capaciteitsuitbreiding als voor nieuwe installaties om de CO₂-uitstoot te reduceren. Het is vaak moeilijk om een bouwvergunning te krijgen, waardoor investeringsbeslissingen voor capaciteitsuitbreiding niet genomen worden. Daardoor ontstaat spanning op het langere termijn klimaatbeleid én op de korte termijn stikstofproblematiek. De reductie van de CO₂-uitstoot op

de lang termijn en de NO_x-uitstoot op de korte termijn wordt hierdoor belemmerd.

Zonder goede energie-infrastructuur geen energietransitie

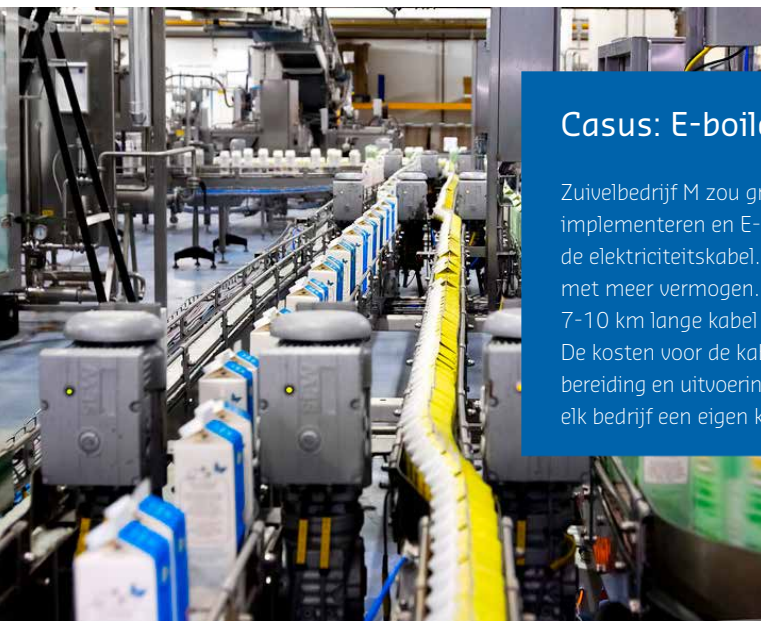
Naast het verhogen van de energie-efficiëntie willen bedrijven ook overstappen op niet-fossiele energiebronnen. Overstappen naar andere energiebronnen en grondstoffen is alleen haalbaar wanneer de daarvoor noodzakelijke energie-infrastructuur aanwezig is. De huidige randvoorwaarden sluiten niet of onvoldoende aan op de duurzaamheidsambities van de zuivelbedrijven.

Versnelling vergunningverlening

Een forse en snelle uitbreiding van de benodigde energie-infrastructuur is noodzakelijk om een betaalbare en haalbare energietransitie te realiseren. Essentieel is dat de huidige complexe vergunningverlening vereenvoudigd en versneld wordt. De termijnen van 5 tot wel 8 jaar die nu gewoon zijn geworden, zijn onacceptabel met het oog op het belang van de energietransitie voor de maatschappij. Investerings in nieuwe elektriciteitsnetten en de uitbreiding van bestaande netten moeten in het hoogste tempo plaatsvinden.

Randvoorwaarden implementatiekosten

Voor het realiseren van verduurzaming hebben zuivelbedrijven een verzwaring van de netwerkaansluiting nodig. De kosten hiervan worden meegenomen in de implementatiekosten van de technologie. Overheidssubsidies zijn echter veelal gericht op de technologie die wordt geïmplementeerd, en niet op de randvoorwaarden voor die implementatie. Die moeten door bedrijven zelf worden gecreëerd. Hierdoor is elektrificatie van bedrijven in perifere gebieden (met name in de 6de cluster) een aanzienlijk grotere kostenpost dan elektrificatie binnen de 5 regioclusters. Het subsidiaal maken van kosten voor aansluiting, verzwaring en de aanleg van elektriciteitskabels (bij voorkeur in clusters van bedrijven) zal de elektrificatie van bedrijven versnellen. Daarnaast zijn er subsidies nodig voor E-boilers en warmtepompen. E-boilers worden aangezet zodra er veel elektriciteit beschikbaar is. Hiermee kan worden voorkomen dat zonneparken en windparken stilgezet moeten worden. Wanneer een E-boiler naast een WKC wordt geïnstalleerd wordt, kan deze ervoor zorgen dat een tekort op het elektriciteitsnet weer wordt aangevuld. (Zie kader)

Casus: E-boilers voor zuivelbedrijf

Zuivelbedrijf M zou graag willen verduurzamen, en wil daarom extra warmtepompen implementeren en E-boilers. Het bedrijf zit echter al aan de maximale capaciteit van de elektriciteitskabel. Als zij willen elektrificeren hebben ze een elektriciteitskabel nodig met meer vermogen. Het dichtstbijzijnde onderverdeelstation is vol, dus moet er een 7-10 km lange kabel worden getrokken naar het volgende onderverdeelstation. De kosten voor de kabel lopen in de miljoenen euro's en het vergt veel tijd qua voorbereiding en uitvoering. Maatwerk en regie zijn hier belangrijke instrumenten, zodat niet elk bedrijf een eigen kabel gaat aanleggen, maar bedrijven gezamenlijk optrekken.

Integrale visie

De infrastructurele projecten uit het 6e Cluster zullen ook belangrijk zijn voor de lokale en regionale behoefte aan elektriciteit, met name voor de bebouwde omgeving en transport. Ook daar neemt de vraag naar energie enorm toe. Dit zal voor extra knelpunten zorgen in de energie-infrastructuur. Voor een nieuwe energie-infrastructuur is daarom een integrale visie nodig. Het Regionale Energie-infrastructuurtraject (REIS) kan daarbij een centrale rol vervullen en alle vraagstukken bij elkaar brengen. De provincie zou de regie moeten nemen voor het programmeren en prioriteren van de nieuwe regionale energie-infrastructuur.

Bedrijventerreinen

Bedrijventerreinen zijn interessante gebieden om een verduurzamingsproces op te zetten. Ondernemers hebben daarover ideeën. Bedrijven op zo'n terrein zouden elkaar kunnen helpen. De één wekt energie op, de ander gebruikt het, en weer een ander slaat energie op. Daarvoor is samenwerking nodig tussen bedrijven die bij elkaar in de buurt liggen. De provincie kan een regierol vervullen door gesprekken te voeren met ondernemingen.

Afvalwaterstromen

Zuivelbedrijven ervaren grote knelpunten bij het verbeteren van afvalwaterstromen. Bedrijven betalen significante bedragen voor de vervuilingseenheden. Om de vervuiling (en kosten) te reduceren, dragen ze projecten aan bij de provincie. Die worden echter keer op keer afgewezen, omdat de waterzuiveringsinstantie van de provincie die organische vervuiling nodig heeft. Voor dit probleem dient een oplossing te worden gevonden, onder andere financieel.

Over de NZO

De Nederlandse Zuivel Organisatie (NZO) is de branchevereniging van de Nederlandse zuivelindustrie. Wij behartigen de belangen van onze dertien leden. Deze leden zijn allemaal zuivelondernemingen, die samen 98 procent van alle melk in Nederland tot een breed pakket zuivelproducten verwerken. Van zuiveldranken, baby- & kindervoeding, kaas en desserts tot ingrediënten voor de voedingsmiddelenindustrie en de farmaceutische sector.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Jasper Veen (Public Affairs).

☎ 06 - 221 204 66

✉ veen@nzo.nl

